

Наталія Валеріївна Бахмат,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методик
дошкільної і початкової освіти
Кам'янець-Подільського державного
педагогічного університету,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

УДК 37.011.3.147.091.31-051:373.3 (73)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У США

В статті раскрыты особенности профессионально-педагогической подготовки учителей начальной школы в США. Изучена и отражена система их профессиональной подготовки, приведены квалификационные требования, программы самых рейтинговых высших педагогических школ, раскрыты модели профессиональной подготовки (параллельная, последовательная, альтернативная). Определено, что самостоятельная работа студентов осуществляется с помощью общения с преподавателем через сайт университета, то есть активно используются возможности ИКТ.

Осуществлена конкретизация основных образовательных требований к специалистам в области начального образования США и проанализированы учебные программы ведущих вузов страны по подготовке учителей. Одним из важнейших аспектов системы подготовки педагога в области начального образования обозначено дистанционное обучение, которое реализуется с помощью разработанных образовательных онлайн-программ.

Ключевые слова: система подготовки учителя, квалификационные требования, модели подготовки, учебные программы, дистанционное обучение.

The article deals with the peculiarities of professional-pedagogical training of primary school teachers in the United States of America. The author analyses the system of their professional training, gives the qualification requirements, the programmes of the leading higher pedagogical schools and reveals the models of professional preparation: parallel, serial, alternative. It was determined that the independent work of students is carried out by means of communication with the teacher via the website of the University, that is widely used ICT opportunities.

The basic educational requirements to the specialists in the field of primary education of the USA have been settled; the educational programmes of teachers' training in the leading higher educational establishments of the country have been analyzed. One of the major aspects of the system of primary school teacher's preparation is distance learning which is realized by means of developed educational on-line programmes.

Key words: the system of teacher's training, qualification requirements, models of training (preparation), educational programmes, distance learning.

Інтеграція українського суспільства у світовий простір, створення та укріплення взаємозв'язків педагогічних та наукових спільнот різних країн світу закономірно актуалізують потребу у дослідженні та вивченні принципів, тенденцій, стану та перспектив розвитку педагогічної освіти з метою визначення більш ефективних напрямів розвитку педагогіки початкової освіти та можливістю використання, адаптації до умов нашої країни.

З метою модернізації системи підготовки сучасного вчителя в Україні вітчизняні та зарубіжні науковці значну увагу приділяли особливостям розвитку професійної освіти в США на різних історичних етапах (В. Коуплен, Д. Брунер, Л. Джексон, В. Гарай, Д. Грехем, М. Нагач, М. Красовицький, К. Рибачук, Т. Кошманова, Р. Роман, Д. Хербст, Е. Перотт, Л. Таланова, Н. Яковець та ін.).

Так, К. Рибачук здійснив науковий аналіз процесу становлення та розвитку підготовки майбутніх педагогів на рівні бакалавра та магістра у США другої половини ХХ століття [3]. Т. Кошманова дослідила розвиток педагогічної освіти США у другій половині ХХ ст., а саме: післядипломну освіту вчителя, яку пов'язують з підвищенням кваліфікації вчителів. Системою підвищення кваліфікації вчителів у США є Школа професійного розвитку. Це освітній заклад, де було реалізовано альтернативну, інтегровану модель педагогічної освіти майбутніх учителів та безперервного професійного розвитку вчителів-практиків з одночасним удосконаленням навчально-виховного процесу вищої педагогічної та середньої шкіл. Метою Школи професійного розвитку вчителів є забезпечення співробітництва та партнерства між шкільними вчителями та викладачами педагогіки в університетах,

професійна адаптація вчителів-початківців в умовах педагогічного наставництва, а також проведення педагогічних досліджень досвідченими вчителями [2].

Р. Роман у наукових працях розкрила особливості формування педагогічної майстерності вчителя в теорії та практиці педагогічної освіти США описала підходи вітчизняних та американських учених до проблем змісту та механізмів формування педагогічної майстерності вчителів. Дослідниця визначила, що значна роль надається системі підготовки, становленню педагогічної майстерності та практичному досвіду. Це підтверджують тенденції у методах підготовки вчителів та значущість, що надається професійному розвитку вчителів [4] тощо.

Отже, визначимо у статті особливості професійно-педагогічної підготовки учителів початкової школи у США за допомогою аналізу та узагальнення теоретичних положень та практичного досвіду.

Педагогічна підготовка вчителів початкових класів у США орієнтує на те, що один учитель викладає всі предмети у початковій школі. Лише уроки з образотворчого мистецтва, музики та фізкультури проводять вчителі відповідного фаху один або два рази на тиждень. Учитель викладає академічні предмети: арифметику (в деяких випадках – початкову алгебру), читання та письмо, де увагу зосереджено на отриманні знань з орфографії, формуванні та підвищенні словникового запасу.

За результатами досліджень Бюро трудової статистики США, більше 1,6 млн учителів працюють у дитячих закладах та початкових школах США і цей показник щорічно збільшується [7].

За даними ЮНЕСКО (1971–2012 рр.) у 1972 р. в середньому один вчитель навчав 97,94 учнів, з мінімумом 87,58 учнів, а в 1990 р. – не більше 104,2 учнів.

На рисунку 1 відтворено завантаженість учителів США – кількість учнів початкових шкіл, що поділена на кількість вчителів початкової школи. Ефективність навчального процесу є більш високою, коли кількість учнів на одного вчителя є меншою [11].

З рисунку 1 бачимо, що вчителі початкових класів у США, як і в Україні, мають високий рівень професійного навантаження. Американські вчителі спрямовують власну діяльність на навчання за допомогою повсякденних (побутових) дій, а також на вивчення та аналіз їх наслідків. У навчальний процес початкової школи активно впроваджується використання художніх проєктів, екскурсій та інших ігрових форм навчання, тобто навчання здійснюється через розвагу.

Вивчення системи професійної підготовки майбутнього вчителя у США показує, що вона є багаторівневою, та передбачає навчання за схемою бакалавр-магістр. «Вища освіта у США має багатоступеневу структуру. Після закінчення дворічного коледжу випускник отримує ступінь Associate Degree, що є нижчим щаблем в американському табелі про ранги вищої освіти. У чотирирічному коледжі студенти отримують повну вищу освіту I ступеня – Undergraduate Study – з присвоєнням ступеня бакалавра. Університети у США надають можливість продовжити освіту на II ступені та отримати звання магістра» [1].

Перший та другий роки підготовки бакалаврів передбачають отримання базових знань, а третій та четвертий – присвячені інтенсивному вивченню спеціальних (фахових) дисциплін. Навчальні плани американських ВНЗ відрізняє можливість максимально широко комбінувати навчальні дисципліни за вибором.

Популярні вищі педагогічні школи (університети, коледжі) США вказуються на сайті Education Portal [9]. Кожен претендент на навчання може зареєструватись та ознайомитись з наявними вимогами та програмою навчання.

1. Університет Гранд-Каньйон. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

– випускник вищої школи або сертифікат GED.

Програма школи

Магістр педагогіки: дошкільна освіта; початкова освіта; планування навчальної програми – читання (середня освіта); мистецтво; виразне читання у початковій школі.

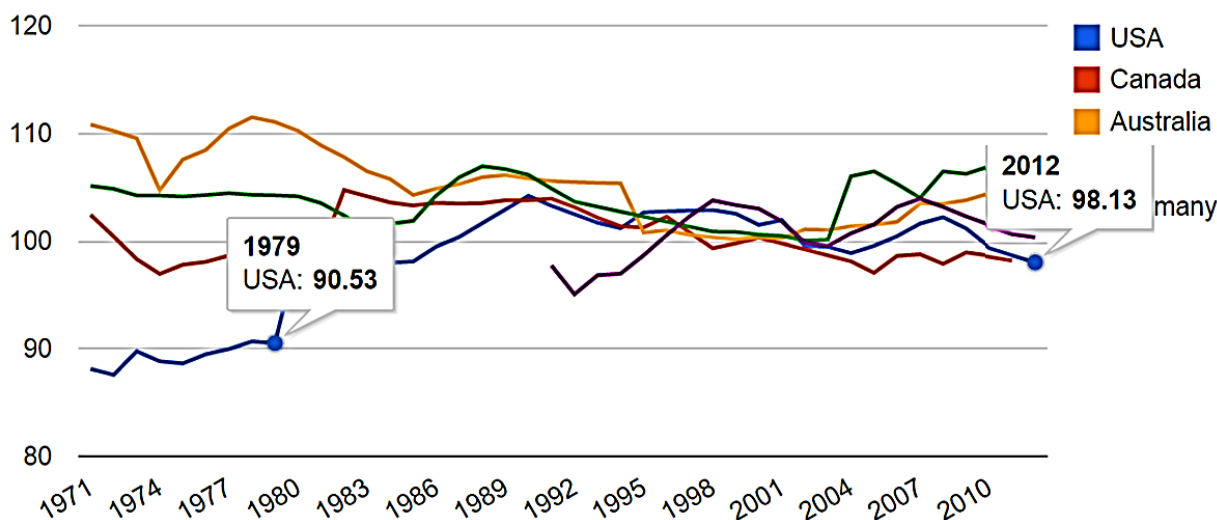

Рис. 1. Рівень професійного навантаження учителів початкових класів у США

Бакалавр: початкова (англійська мова, математика); дошкільна; початкова та спеціальна освіти.

2. Університет Каплан. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- випускник вищої школи або сертифікат GED.

Програма школи

Магістр наук у сфері освіти: практики вчителів K-12, викладання (вчителів-початківців 5–12 класів), вищої освіти (викладання та навчання у коледжах), навчальні технології (K-12).

Бакалавр: дошкільний розвиток.

3. Західний губернаторський університет. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- мінімальний вік – 16 років і диплом про вищу освіту або сертифікат GED.

Програма школи

Магістр мистецтв у сфері викладання (K-8).

Без ступеня: програма для підготовки вчителів після закінчення бакалаврату – суспільствознавство (5–12); програма для підготовки вчителів після закінчення бакалаврату (K-8).

4. Університет Фенікса. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- випускник вищої школи або сертифікат GED.

Програма школи

Доктор: навчальне лідерство; фахівець освіти.

Магістр мистецтв: початкова педагогічна освіта; вчитель з освітою середнього рівня ерудованості.

Бакалавр: дошкільна та початкова освіта (математика, суспільствознавство, англійська мова, наука).

Без ступеня: продовження педагогічної освіти.

5. Університет Деврі. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- випускник вищої школи або сертифікат GED;
- кваліфікація та релевантність нижче вказаних програм будуть змінюватися залежно від типу програми та статті.

Програма школи

Магістр: освіта навчальних технологій.

Без ступеня: сертифікат випускника – технології навчання лідерства; навчальні технології.

6. Університет Капелла. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- заповнення онлайн-заяви і копії документів про отримані найвищі ступені освіти.

Програма школи

Доктор філософії у сфері освіти: групи K-12; читання та література; планування навчальної програми.

Магістр наук у сфері освіти: групи K-12; дошкільної.

7. Південний Нью-Хемпширський університет. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- випускник вищої школи або сертифікат GED.

Програма школи

Магістр: дошкільна, початкова освіти; планування навчальної програми – читання (середня освіта); виразне читання у початковій школі.

Бакалавр: початкова (англійська мова, математика); дошкільна; початкова та спеціальна освіти.

8. Північно-центральний університет. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- до магістратури повинні мати ступінь бакалавра;

- до докторантури повинні мати ступінь магістра.

Програма школи

Доктор філософії у сфері освіти: загальна; дошкільна; планування навчальної програми та викладання.

Магістр у сфері освіти: загальна; дошкільна; лідерства у групах K-12; планування навчальної програми та викладання.

Без ступеня: фахівець у сфері освіти: дошкільної; планування навчальної програми та викладання.

9. Канзаський університет. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- вступники на магістратуру Канзаського університету повинні мати ступінь бакалавра.

Програма школи

Магістр освіти у сфері планування навчальної програми та викладання.

10. Колорадський штатний університет. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- абітурієнти повинні бути випускниками вищої школи або мати сертифікат GED і закінчити коледж. Вступники до магістратури повинні мати ступінь бакалавра або вищий.

Програма школи

Магістр освіти у сфері викладання та навчання.

11. Інтернаціональний університет Джонса. Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- випускник вищої школи або мати сертифікат GED.

Програма школи

Магістр: планування навчальної програми, навчання та оцінювання для початкової школи (видача дозволу вчителювання); планування навчальної програми, навчання та оцінювання у початковій школі; планування навчальної програми, навчання та оцінок для середньої школи.

Після навчання упродовж 4–5 років більшість випускників університетів цієї країни отримують звання *магістра гуманітарних наук в освіті* або *магістра точних наук в освіті*. Професійна підготовка майбутніх учителів відбувається відповідно до паралельної, послідовної та альтернативної моделей. Так, модель навчання, яку можна назвати традиційною, забезпечується педагогічними коледжами та передбачає

4 роки повного навчання вчителів, що надає можливість отримання I ступеня – *бакалавра освіти*. Однак за останні роки у США спостерігається зменшення кількості педагогічних коледжів.

Розгляд професійно-педагогічної підготовки вчителів за паралельною моделлю показує, що вона починається з першого року навчання і здійснюється паралельно зі загальною та спеціальною освітою. Навчальна програма, що відповідає паралельній моделі підготовки майбутнього вчителя, містить чотири розділи:

– *загальноосвітні курси*, обов'язкові для всіх студентів (базові), на вивчення яких відводиться в середньому 23 % навчального часу;

– *курс з психолого-педагогічних дисциплін*, що передбачає вивчення в комбінаціях загальних основ педагогіки, психології, шкільної гігієни та історії педагогіки, засвоєння яких доповнюється іншими видами педагогічної практики (на його вивчення відводиться 25 % навчального часу);

– *курси за вибором студента*, що можуть бути обрані ним з циклу шкільних предметів (зазвичай 1–2). Студент вивчає їх більш поглиблено, тому на їх вивчення відводиться в середньому 30 % навчального часу;

– *курси професійного спрямування* – «професійні» курси, на вивчення яких відводиться приблизно 10–12 % навчального часу.

Майбутні вчителі також мають можливість проводити тьюторські заняття (дискусії, обговорення тощо), на які відводиться приблизно 10–11 % навчального часу. Аналіз послідовної моделі навчання майбутніх учителів підтверджує, що:

• *по-перше*, навчання здійснюється в технічних, художніх педагогічних коледжах та педагогічних відділеннях університетів;

• *по-друге*, навчання передбачає 3–4 роки предметного навчання (з одного або декількох предметів), відповідно до спеціалізації майбутнього вчителя;

• *по-третє*, закінчуючи навчання майбутній вчитель отримує I ступінь освіти та можливість подальшого річного професійно-педагогічного навчання, що дозволить отримати II ступінь – сертифікат про закінчення курсу з освіти після університету.

Окрім того, у США існує альтернативна модель, що передбачає здійснення підготовки вчителів за схемами:

– контрактного навчання вчителів;
– ліцензійного навчання вчителів;
– спеціального навчання вчителів, які пройшли педагогічну підготовку в країнах, що не входять до ЄС;
– шкільні центри з початкової педагогічної підготовки вчителів (відповідно до Закону освіти 1994 р.).

За значної кількості моделей та схем підготовки майбутніх учителів у США, однією з основних проблем стає розробка навчальних планів професійної підготовки вчителя. З'ясовано, що раніше переважав технократичний предметно-орієнтований підхід до навчання, що ґрунтувався на наступній гіпотезі: для зростання майбутнього фахівця достатньо успішно пройти навчання з певних курсів загальноосвітніх,

спеціальних, професійних дисциплін та виробничу практику. У професійній підготовці вчителів увага приділяється спеціальній підготовці, але на психолого-педагогічні дисципліни та педагогічну практику відводиться значно більше часу. «Методика викладання у США істотно відрізняється зверненням особливої уваги на самостійну діяльність студента. Самостійна робота здійснюється за допомогою спілкування з науково-педагогічним працівником через сайт університету. Після вступу до ВНЗ, кожен студент отримує логін, пароль та має можливість здійснювати переписку з лектором (інструктором). До сукупності навчально-методичних впливів належать:

– надання студентам доступу до програми навчання, критеріїв оцінювання та необхідної літератури;

– щотижнева розсилка запитань і проблемних ситуацій, отримання на них письмових відповідей студентів;

– подання теми дискусії, в якій беруть участь 3–4 студента, обмінюючись висловлюваннями» [1].

Таким чином, спілкування науково-педагогічних працівників ВНЗ зі студентами частіше здійснюється заочно, тобто за допомогою використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Чинником мотивації до навчання для неуспішних студентів є можливість перездачі іспитів у разі невдалого складання або повторного платного прослуховування курсу.

Практична підготовка майбутніх учителів реалізується в інтеграції з теоретичною, що досягається через:

• спільне розроблення навчальних програм (університетом, студентами та представниками соціальних агенцій);

• підготовку керівників практики на базі університету;

• проведення практикумів;

• комплексне підсумкове оцінювання отриманих теоретичних знань та практичних умінь та навичок студентів [1].

У США відповідальним етапом у процесі професійно-педагогічної підготовки, є етап становлення молодого вчителя, початок його педагогічної діяльності. З'ясовано, що в системі педагогічної освіти розробляються спеціальні програми, що мають назву «Учитель першого року» та «менторінг» (mentoring). Цей етап вважається етапом наставництва у підготовці вчителя. Він може тривати від 1 до 3 років і є важливим, тому що засвідчує значну увагу країни до професійної адаптації молодого фахівця.

Фундаментальною складовою у програмах наставництва можна вважати цілі, що спрямовані на:

• формування індивідуального професійного стилю, активності та самостійності за умови пошуку, відбору та вдосконалення методів викладання;

• складання навчальних матеріалів для учнів;

• надання допомоги в оцінюванні власної діяльності.

Особливість організації педагогічного стажування у США полягає в тому, що цей процес триває 3 роки. Молодий учитель після проходження курсів

підвищення кваліфікації (кінець 5-го року) може претендувати на переатестацію з метою підвищення власного професійного статусу та збільшення заробітної плати [5].

Майбутні вчителі початкової освіти для отримання допуску до виробничої діяльності повинні пройти програму навчання бакалавра. Узагальнити досвід педагогічної підготовки вчителів початкових класів можна інформацією щодо конкретизації попередніх основних освітніх вимог для фахівців цієї категорії. Цю інформацію можна знайти на сайтах педагогічних навчальних закладів та освітньому порталі Elementary School Teacher Education Requirements [7]. Там зазначається: «... щоб навчати дітей у початковій школі, майбутні вчителі повинні пройти програму ступеня бакалавра в галузі освіти/педагогіки. Більшість коледжів та університетів пропонують програми, де наявні курси із загальних навчальних предметів, а також є можливості отримання контрольованого досвіду під керівництвом викладача, який має ліцензію. Ті, хто планує викладати в державних початкових школах, повинні пройти відповідне ліцензування або сертифікацію». Сертифікація вчителів – це процедура підтвердження відповідності офіційно визначеним вимогам, що є знаряддям забезпечення та підтримки стандартів якості освіти.

Аналіз навчальних програм провідних університетів США підтверджує, що підготовка вчителів початкової школи спрямована на навчання всіх предметів для початкової школи. Окрім того, вони зобов'язані пройти кредитні курси з широкого кола питань (дитяча література, словесність й елементарна математика). Також у студентів можуть вимагати проходження додаткових занять з мистецтва та музики.

Для того, щоб бути прийнятим на навчання в якості мажора (*англ.* – *major*), студенти повинні знати умови відповідної програми. Наприклад, для викладання навчальних предметів за певними програмами від студентів можуть вимагати проходження повного курсу занять із розвитку потенціалу людини та освіти дітей. Теми курсу можуть варіюватися від дитячої психології до зміцнення відносин між суб'єктами. Американським студентам також може знадобитися проходження лабораторних курсів, на яких вони аналізують методи навчання та побудови відносин між людьми. У деяких навчальних закладах перш ніж прийняти вчителів з метою реалізації програми підготовки, серед претендентів проводять співбесіду. Після того, як студента прийнято на елементарний ступінь навчальної програми, він починає вивчати вищі курси навчального плану з математики, природничих та суспільних наук. Такі курси спрямовано на поглиблене оволодіння поняттями алгебри, біології та історії. Окрім того, для майбутнього учителя початкових класів необхідними є проходження професійних курсів з управління класом та знання методів навчання. Таким чином, здійснюється підготовка до формування вмінь мотивувати учнів до навчання та реалізації інтерактивного навчального плану.

Навчальні програми також передбачають підготовку випускників педагогічних університетів до оцінювання успішності учнів та використання технологічного підходу в навчальному процесі. Такі програми можуть запропонувати інноваційні ідеї щодо використання інструментів ІКТ для проведення зустрічей з батьками та формування в учнів основних академічних навичок.

Необхідно зазначити, що в університетах США навчальні програми передбачають проходження стажування студентами. Цей етап спрямовано на отримання педагогічного практичного досвіду, зокрема поурочного планування та управління класом. «Учителі початкових класів повинні вміти створити особливий зв'язок зі своїми учнями, брати участь у житті колективу та спостерігати як діти виглядають, зростають та навчаються упродовж року. З маленькими дітьми вчитель повинен бути постійно мобільним, динамічним, вміти гратися та сміятися з ними – такі підходи у професійній діяльності потребують значних затрат енергії. Такі вчителі повинні бути добре обізнаними зі засобами, що використовуються при проведенні уроків з предметів для навчання учнів основам читання, письма та математики. В їхній діяльності також часто виникає необхідність підтримувати зв'язок та працювати особисто з кожним учнем, щоб оцінити власні здібності та подолати будь-які недоліки в педагогічній діяльності. Багато вчителів початкових шкіл застосовують ігрові методи, використовуючи реквізити, ігри та пісні з метою активізації пізнавальної діяльності учнів. Їхня діяльність полягає у створенні навчального, комфортного середовища для дітей, де важливою складовою є взаємодія з батьками учнів» [6].

Бюро статистики праці (Bureau of Labor Statistics (BLS)) США заявило, що передбачається зростання кількості робочих місць у початковій школі на 12 % за період 2012–2022 років. Важливим чинником у соціальній площині життєдіяльності вчителя є заробітна плата, що становила на травень 2013 р. становила 56 320 доларів США на рік. Академічні вимоги до вчителів початкових класів можуть варіюватися залежно від стану і типу навчального закладу, але США вимагають від вчителів державних шкіл отримання ліцензії та наявності ступеня бакалавра.

Національна рада з акредитації педагогічної освіти (National Council for Accreditation of Teacher Education) та Акредитаційна рада педагогічної освіти (Teacher Education Accreditation Council) надають акредитації освітніх програм для студентів, які прагнуть стати вчителями. Більшість навчальних програм для отримання ступеня бакалавра передбачає навчання упродовж чотирьох років та обов'язкової участі у навчальних стажуваннях. Загальні курси в програмах цього ступеня навчання мають містити вивчення елементарної математики, початкової науки, елементарних соціальних досліджень, дитячої літератури, принципів навчання, педагогічної психології, встановлення взаємовідносин в класі, оцінювання учнів. Окрім того, деякі штати країни мають програми, за

якими університети-партнери та початкові школи, є відомими як професійні школи розвитку. Такі однорічні програми пропонують школам молодих випускників, які під керівництвом досвідчених викладачів отримують можливість проводити навчальні заняття та закріплювати навички, сформовані в програмах бакалаврату.

Отже, незалежно від того, що програми у різних штатах можуть відрізнятися, основними вимогами до вчителів-претендентів початкових класів є обов'язкове завершення навчання за програмою бакалаврату, контрольований педагогічний досвід та результати іспиту. Також обов'язковою складовою процесу оновлення ліцензії є неперервна освіта, тобто навчання на відповідних курсах тощо.

Для вчителів початкових класів США не вимагає професійної сертифікації. Національна рада з професійних стандартів викладання (NBPTS) пропонує добровільну національну сертифікацію в різних категоріях: англійська мова, музика і математика. Сертифікація дійсна упродовж 10 років і може бути продовжена шляхом дотримання чинних вимог до освіти.

Важливим аспектом у підготовці вчителів початкової школи, є те, що в США є широко доступним отримання педагогічної освіти через дистанційне навчання. Багато педагогічних коледжів та університетів пропонують онлайн-програми навчання, призначені для підготовки студентів для навчання молодших учнів [8].

Вищезазначене може слугувати підтвердженням того, що програма підготовки майбутніх учителів початкової школи передбачає їхню готовність до використання ІКТ у навчанні. Освітні програми в електронному форматі (у режимі онлайн) можна знайти на сайтах багатьох державних і приватних педагогічних навчальних закладів, що є доступними для майбутніх учителів. Деякі навчальні заклади (університети, коледжі) пропонують гібридну програму підготовки, що поєднує курси дистанційного та очного навчання.

Однак сучасність вказує на необхідність досягнення постійної динамічної відповідності педагогічної підготовки вчителів початкових класів розвитку та досвіду кожного учня. Проблема покращення навчання учнів початкової школи у США є предметом дискусій сучасних дослідників. За останнє десятиліття, було досягнуто консенсусу серед експертів у галузі початкової освіти, більшість з яких підтримують ідею «розроблення відповідних правил». Національна асоціація освіти дітей молодшого віку (The National Association for the Education of Young Children, NAEYC), боролася за втілення цієї ідеї через політичні заяви та публікації. «Враховуючи складний характер доктрини підготовки у молодшій школі експерти підкреслюють необхідність покращення підготовки вчителів» [10].

Таким чином, аналіз системи педагогічної підготовки учителів в галузі початкової освіти США дозволив утвердитися у виборі способів удосконалення та модернізації відповідної системи в Україні. Така оптимізація має відбуватися через удосконалення змісту педагогічної підготовки на основі проектування інформаційно-технологічного педагогічного

освітнього середовища, умов, що мають бути спрямовані на інтеграцію та диференціацію знань, а також через відбір та запровадження інноваційних засобів, форм та методів організації навчальної діяльності у ВНЗ.

Використані літературні джерела

1. *Вяльцева М. В.* Особенности подготовки бакалавров в США и России / М. В. Вяльцева. – Сайт ООО «Аспект». – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://na-journal.ru/2-2012-gumanitarnye-nauki/62-osobennosti-podgotovki-bakalavrov-v-ssha-i-rossii>.
2. *Кошманова Т. С.* Развитие педагогической освіти в США (1960–2000 гг.) [Текст]: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 / Т. С. Кошманова. – К., 2002. – 40 с.
3. *Рибачук К. В.* Подготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в університетах США [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / К. В. Рибачук // Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2008. – 20 с.
4. *Роман Р. М.* Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів у вищій школі США [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Р. М. Романова // Ін-т педагогіки АПН України. – К., 1993. – 21 с.
5. Elementary School Teacher. – U.S. News. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://money.usnews.com/careers/best-jobs/elementary-school-teacher>. – Last updated: 18-Feb-2015.
6. Elementary School Teacher. – U.S. News & World Report LP. Terms and Conditions // Privacy Policy. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://money.usnews.com/careers/best-jobs/elementary-school-teacher>. – Last updated: 06-May-2015.
7. Elementary School Teacher Education Requirements // Education Portal : Study.com: Web-site. – [Electronic resource]. – Mode of access: http://study.com/elementary_school_teacher_requirements.html. – Last updated : 27-Dec-2014. – Title from the screen.
8. How to Become an Elementary School Teacher Online: Study.com: Web-site. – [Electronic resource]. – Mode of access: http://education-portal.com/articles/How_to_Become_an_Elementary_School_Teacher_Online.html. – Last updated: 27-July-2015.
9. Popular Schools. Education Portal. Education Portal: Study.com: Web-site. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://education-portal.com/search/find.html?c1=94&c2=115&c3=118&q=ALL&schoolType=online&zip=&state=ALL&clk=artb>. – Last updated: 29-July-2015.
10. Teaching Young Children Educators Seek 'Developmental Appropriateness' // Education Portal: ASCD: Web-site. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ascd.org/publications/curriculum-update/nov1993/Teaching-Young-Children.aspx>. – Last updated: 20-Nov-2014.
11. USA Primary school enrollment (percent, source: UNESCO) // TheGlobalEconomy.com: Web-site. – [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.theglobaleconomy.com/USA/Primary_school_enrollment. – Last updated: 29-July.